

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 9 juli 2008

Mål nr

Ö 4397-06

KLAGANDE

BA

Ombud: Jur.kand. LZ

MOTPART

Skatteverket

171 94 Solna

SAKEN

Fastställande av utdelningsförslag i konkurs

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Västra Sveriges beslut den 4 oktober 2006 i mål Ö 1419-06

_____

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen fastställer hovrättens avgörande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

BA har yrkat i första hand att Högsta domstolen återförvisar utdelningsförslaget till tingsrätten för förnyad prövning, i andra hand att Högsta domstolen fastställer utdelning till honom med 489 348 kr.

Skatteverket har bestritt ändring.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i målet med den begränsningen att hovrättens bedömning av skäligheten av BAs arvode skall stå fast.

SKÄL

Bakgrund

Den 16 april 2003 beslutades om företagsrekonstruktion för Järn & Trä i Henån AB. BA utsågs till rekonstruktör. Efter begäran av BA upphörde företagsrekonstruktionen genom beslut den 26 maj 2003. Dagen därefter försattes bolaget på egen begäran i konkurs.

Bland bolagets tillgångar ingick medel på ett administrationskonto som BA förvaltat enligt ett särskilt med bolaget ingånget administrationsavtal. När BA i augusti 2003 redovisade behållningen på kontot till konkursboet

avräknade han ett belopp om 489 348 kr avseende arvode och kostnadsersättning för åtgärder under företagsrekonstruktionen.

I sitt ursprungliga utdelningsförslag tog konkursförvaltaren upp BAs krav på ersättning som en fordran och betraktade det innehållna beloppet som en förskottsutdelning. Utdelningen föreslogs utgå med samma belopp som BA innehållit.

Staten riktade invändning mot den föreslagna utdelningen till BA och yrkade att utdelningen skulle reduceras till skäligen ansedda 300 000 kr varvid det belopp som frigjordes skulle tillfalla borgenärer med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979). I yttrande till tingsrätten förklarade konkursförvaltaren att hon inte hade något att invända mot att utdelningen minskades och att frigjort belopp delades ut i enlighet med vad staten yrkat. Konkursförvaltaren ansåg dock att utdelningen till BA borde fastställas till 378 098 kr.

Tingsrätten, som fann att staten varit oförhindrad att framställa invändning mot storleken av BAs fordran i samband med rättens prövning av utdelningsförslaget och som delade konkursförvaltarens bedömning i fråga om skälig ersättning, återförvisade utdelningsförslaget till konkursförvaltaren.

I det nya utdelningsförslaget upptogs BAs fordran till 378 098 kr medan det innehållna beloppet (489 348 kr) betecknades som förskottsutdelning. Utdelningen föreslogs utgå med samma belopp som fordran upptagits till. Förmånsrätt angavs föreligga enligt 10 § första stycket 2 förmånsrättslagen.

I en not sades att BA ”har att återbetala 111 250 kronor av lyft förskotts-
arvode till konkursboet”.

Sedan tingsrätten fastställt det nya utdelningsförslaget överklagade BA
tingsrättens beslut och yrkade i första hand att beslutet skulle undanröjas och
att målet i denna del skulle återförvisas till tingsrätten för förnyad prövning.
Som grund för talan åberopade han bl.a. att han gjort en tillåten kvittning
mellan sin fordran på ersättning som företagsrekonstruktör och konkursboets
redovisningsfordran mot honom och att en sådan kvittning inte kunde prövas
i ett förfarande angående fastställande av utdelningsförslag.

Rätt till skälig ersättning

Enligt 4 kap. 4 § första stycket lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion
har rekonstruktören i ett förfarande om företagsrekonstruktion rätt till
ersättning för arbete och de utlägg som uppdraget krävt. Arvodet får dock
inte bestämmas till ett högre belopp än som kan anses utgöra skälig
ersättning för uppdraget. Enligt andra stycket skall rekonstruktörens rätt till
ersättning prövas av rätten på begäran av rekonstruktören eller gäldenären
(och i visst fall också på begäran av borgenär).

Av 4 kap. 6 § framgår att ersättningen skall betalas av gäldenären.

Frågan om ersättning till rekonstruktören kan också prövas som ett själv-
ständigt tvistemål. Även i det fallet är den materiella regleringen i lagen om
företagsrekonstruktion tillämplig.

När gäldenären gått i konkurs utgör rekonstruktörens anspråk på ersättning för arbete och utlägg en konkursfordran. Enligt 10 § första stycket 2 och andra stycket förmånsrättslagen är en sådan fordran, i den mån beloppet med hänsyn till omständigheterna är skäligt och avser tid inom sex månader innan konkursansökningen gjordes, förenad med allmän förmånsrätt.

Detta innebär att frågan om vad som utgör skälig ersättning kan aktualiseras som en utdelningsfråga i konkursen. Det saknas anledning att anta att detta inte skulle vara fallet också om fordran skulle avse tid som inte omfattas av förmånsrätten. Prövningen får alltså kunna anses omfatta inte endast i vad mån förmånsrätt föreligger utan också omfattningen av konkursfordran som sådan.

I det nu aktuella fallet har emellertid rekonstruktören inte gjort gällande någon fordran i konkursen. Han har i stället avräknat (kvittat) sitt krav på ersättning mot tillgångarna på det administrationskonto som han förvaltat för gäldenärens räkning.

Kvittning i konkurs

Bestämmelser om kvittning i konkurs finns i 5 kap. 15 § konkurslagen (1987:672). Av dessa framgår att en borgenär kan använda en fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades.

Möjligheten att kvitta i konkurs innebär i praktiken att den borgenär som har en kvittningsgill fordran hos gäldenären kan få ersättning för denna med

företräde framför andra borgenärer oberoende av vilken rätt till utdelning som han skulle ha haft om fordran i stället gjorts gällande i konkursen.

Om en borgenär förklarar sig kvitta i en konkurs har konkursförvaltaren alltid möjlighet att väcka en särskild talan mot borgenären om betalning för gäldenärens huvudfordran och på så sätt få kvittningsrätten prövad. I förevarande fall har förvaltaren inte väckt någon sådan talan. Frågan är om kvittningsrätten i ett sådant fall i stället kan bli föremål för prövning inom ramen för en klandertalan mot utdelningsförslaget.

Enligt 1921 års konkurslag var bevakningsförfarande i princip obligatoriskt. Ett kvittningsyrkande kunde bli föremål för särskild rättegång, men prövades – även om bevakning inte erfordrades (jfr numera 5 kap. 17 § andra stycket konkurslagen) – i regel, eventuellt efter jäv, i bevakningsförfarandet. Det torde inte ha förekommit att en kvittningsåtgärd redovisades i utdelningsförslaget och prövades i anledning av utdelningskländer (Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 509 f.). Sedan bevakningsförfarandet gjorts fakultativt (se numera 9 kap. 1 § konkurslagen) och används allt mer sällan får frågan anses ha kommit i ett annat läge. En hel rad frågor förutsätts numera kunna och bör lämpligen prövas genom klandertalan mot utdelningsförslaget. Det saknas anledning att anse att detta inte skulle gälla även rätten till kvittning i konkurs. (Jfr Palmér och Savin, Konkurslagen. En kommentar. Del II, s. 11:9.)

Det kan tilläggas att en prövning av rätten att kvitta i konkurs bör kunna påkallas av en borgenär även om konkursförvaltaren inte skulle ha redovisat kvittningen i utdelningsförslaget.

I förfarandet har inte annat gjorts gällande än att BA i och för sig haft rätt att kvitta sin fordran på konkursgäldenären mot dennes redovisningsfordran. Den invändning som framförts gäller enbart skäligheten av fordran eller med andra ord storleken av den fordran som BA skulle ha kunnat göra gällande i konkursen. Högsta domstolen har tidigare beslutat att hovrättens bedömning i den delen skall stå fast.

BA har emellertid mot utdelningsförslaget också gjort gällande att kvittningen inte kan prövas i utdelningsförfarandet därför att konkursförvaltaren aktivt skulle ha godkänt kvittningen genom att inte höra av sig efter det att hon begärt komplettering av honom avseende bl.a. tidsåtgång. Även med bortseende från att denna underlåtenhet inte kan anses innebära att förvaltaren skulle ha ingått ett kvittningsavtal, kan invändningen inte vinna beaktande med hänsyn till att det inte ingår i en förvaltares behörighet att träffa kvittningsavtal varigenom reglerna om kvittning i konkurs åsidosätts (NJA 2000 s. 78). Detta innebär att frågan om och i vilken utsträckning en fordran som lagts till grund för kvittning är sådan att den kunnat göras gällande i konkursen kan bli föremål för prövning i utdelningsförfarandet, oberoende av om konkursförvaltaren ingått ett kvittningsavtal eller inte.

Preskription

BA har vidare gjort gällande att rätten att klandra det av honom framställda anspråket är preskriberat enligt reglerna i 18 kap. 9 § handelsbalken. Av den bestämmelsen framgår att den som vill klandra en sysslomans förrättning skall göra detta ”inom natt och år” efter det att sysslomannen lämnat sitt sysslomannaskap och ”redo och räkning gjord är av honom”.

BA var i förfarandet för företagsrekonstruktion av rätten utsedd rekonstruktör. Som sådan hade han uppgifter (se 1 kap. 2 § och 2 kap. 12 och 13 §§ lagen om företagsrekonstruktion) som gör att han var att anse som syssloman i den mening som avses i 18 kap. handelsbalken. I de uppgifter som enligt lag åligger en rekonstruktör ingår inte medelsförvaltning. BA hade emellertid i anslutning till sitt uppdrag slutit ett särskilt administrationsavtal med gäldenären som innefattade medelsförvaltning.

BA lämnade redovisning för sitt uppdrag i augusti 2003. Invändning mot hans ersättningsanspråk framfördes först i augusti 2005 i samband med prövningen i tingsrätten av det första utdelningsförslaget.

De invändningar som riktats mot skäligheten av den ersättning som BA begärt för sitt sysslomannaskap rör emellertid inte medelsförvaltningen enligt administrationsavtalet utan gäller skäligheten av de arvodesanspråk som han framställt som av rätten utsedd rekonstruktör. Rätten att göra invändningar mot BAs anspråk på sådan ersättning var därför inte preskriberad när invändningarna framställdes.

Betalningsskyldighet

Som redovisats ovan anges det i det utdelningsförslag som tingsrätten fastställt att BA skall återbetala 111 250 kronor av lyft förskottsarvode till konkursboet. Skrivningen sammanhänger med att konkursförvaltaren betraktat det på redovisningsfordran avräknade beloppet som en förskotts-betalning.

Bestämmelser om förskottsbetalning finns i 11 kap. konkurslagen. Av bestämmelserna (se särskilt 16 §) framgår att den som har fått förskottsbetalning, i överensstämmelse med äldre rätt (se NJA 1916 s. 242 och NJA 1974 s. 161), är skyldig att återbetala medlen om det i utdelningsförfarandet visar sig att han saknar rätt att behålla vad som betalats till honom.

Att någon i konkurs förklarat sig kvitta en fordran hos en konkursgäldenär mot en fordran som gäldenären har hos honom innebär inte att han erhållit någon förskottsbetalning i konkurslagens mening. I den mån som det vid prövning i utdelningsförfarandet visar sig att han inte haft rätt att kvitta i den omfattning som han gjort gällande måste han emellertid, på i princip samma sätt som vid förskottsbetalning, anses skyldig att betala den del av gäldenärens huvudfordran mot honom som enligt prövningen återstår oreglerad.

Att en borgenär kvittningsvis tillgodogjort sig ett visst belopp bör lämpligen redovisas i utdelningsförslaget. Med hänsyn till vad som ovan anförts saknas vidare anledning att redovisa kvittningen på annat sätt än enligt sin verkliga innebörd. Att ett avräknat/kvittat belopp i ett utdelningsförslag i stället redovisas som en förskottsbetalning kan emellertid, med beaktande av att detta inte medför någon skillnad i sak, inte anses vara något sådant fel som utgör hinder mot att fastställa förslaget.

Det kan här tilläggas att det genom ett lagakraftvunnet utdelningsförslag, på samma sätt som i fråga om beslut i jävsprocess, är avgjort vilken rätt som tillkommer den prövade fordringen i konkursen (men inte utom konkursen, jfr 9 kap. 19 § konkurslagen). Om en kvittningsfråga prövats i endera ordningen och konkursförvaltaren därefter väcker talan om betalning för

gäldenärens huvudfordran, är borgenärens kvittningsrätt en fråga om rätt i konkursen och således slutligt avgjord.

Slutsats

Vad som nu anförts innebär att det avgörande som hovrättens beslut innehåller skall fastställas.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit: Gertrud Lennander, Dag Victor (referent),
Ella Nyström, Stefan Lindskog och Lena Moore
Föredragande revisionssekreterare: Monica Björnfot Spaak